اسـتـیـقـاظ

نومرو ۱۷ — پنجشنبه — ۷ کانون ثانی ۱۳۲٤

الی لرزان آیاغی دتره‌یه‌رك عیاشك
ایچدیکی می دکل اولاد وعیالی قانیدر
عظم‌زاده
حقی

بوسنه وهرسك

حال حاضر :

ممالك عثمانیه‌نك اجزای مهمه‌سندن ایکن برلین معاهده‌سنك ۲۵نجی ماده‌سی موجبنجه اوسترپا ومجارستان طرفندن اشغال عسکری التنه النمشدر . بوکره اوسترپا ومجارستان ایمپراطورلغنه الحاقی اعلان اولنمش ایسه‌ده اشبو الحاق‌نه‌دولت علیه‌جه نه‌ده برلین معاهده‌سنه واضع‌الامضا اولان سائر دولتلرجه قبول وتصدیق اولنمدیغندن شمدیکی حالده وضعیت سیاسیه‌سی صورت قطعیه‌ده تعین ایلمامشدر دیمك اولیور .

اهمیت وجسامت :

مغلق و معلق برحالده بولنان بوقطعه وسیعه، کرهٔ ارضك وخصوصیله اوروپانك الك لطیف وشایان استفاده اراضیسندن اولوب بالقان یارم‌اطه‌سنك غرب شمالیسنده ۴۳ درجه عرض شمالدن ۴۵ درجه عرض شمالیه وپارس مبداء طول اولدیغنه نظراً ۱۲ درجه‌طول شرقیدن ۱۸ درجه شرقیه امتداد ایدن برساحهٔ عظیمه‌یی وجوده کتیریر . ۵۱,۰۲۷ کیلومترو مربعی مساحهٔ سطحیه‌یه مالك اولاق بوقطعه (یدی) کرید بیوکلکنده‌در . صربستان قراداغندن دها واسعدر . اوروپا عثمانیه‌دکی ولایاتك الك بیوکیدر .

شرقنده ، (درینا) صویله‌صربستاندن ایرلدیغی کبی غربنده (آلپ دیاریك) سلسله‌سیله و (اونا) صویله دالماچیادن ایریلور . شمالنده (صوا) نهریله خروا تستان ایالتندن تجرد ایدر . جنوبده طاشلیجه سنجاغیله (قره طاغ) برلنور .

١١٠٠ دن ٢٠٠٠ مترويه‌قدر ترفع ايدن طاغلر مملكتك اوراسنده ، بوراسنده عوارض طبعيه وجوده كتيرير ومزاج هوانك اختلافنه‌بادى اولور ايسه‌ده بوبرنقيصه اولميوب بالعكس مملكتك محصولات زراعيه ونباتيه‌جه تنوعنه واورمانلرك كثرتى‌ده ثروت طبعيهٔ‌مملكتك تزايدينه سبب اولور . بواورمانلركه هنوز انسان ايامى كيرمامشدر ، تيلكى ، قورد ، آيى ، كيك ، طاوشان ، طوموز كبى آوحيواناتنك مسكنى وآوجيلرك دفينه‌سيدر .

اورمانلرى كبى خزائن طبعيه‌سى‌ده كثيردر . معدن جهتيله بوسنه هرسك‌قدر زنكين برقطعه يوقدر دنيز ايسه مبالغه ايدلمامش اولور . بوسنه وهرسكده آلتون وكموش مثللو ذيقيمت معادن لزومندن فضله‌در . عصر حاضرك ايكى ركن مهمى اولان كمور ودمير معدنلريده پك مبذولدر . آرسنيق ، قورشون ، قالاى ، مانغانز وسائره‌كبى معادنى كثيردر معدنلرينك كثرت ووفرتنه‌بناءً بوسنه‌هرسكك حيات اقتصاديهٔ آتيه‌سى پك امين وپارلاقدر .

يازين حرارت بعض يوكسك اووه‌لرده + ٥٢ درجه‌يه ترفع و قيشك — ٢٢ درجه‌يه نزول ايتديكى حالده بوسنه هرسكك هواسى عموميتله صاغلام وايبدر . (درينا) (نرتوه) (ويرباص) صولريله ريان اولان وادى واووه‌لر معتدل ولطيفدر .

توصيف :

ايلك بهارده بوسنه هرسكك عرض ايتديكى منظره جنت آسادر . انسان بوساحهٔ طبيعته عطف نكاه ايلديكى وقت تااوزاقلرده ، افقده ؛ برر لطيف ، خفيف بلوطلركبى تجسم ايدن طاغلرك خيالرنده اعصار قديمه‌دنبرى بوملكتده ، بوزمين عظمتده نه‌لرجريان ايتديكنى ، اوعظمتلى طاغلرك اوكنده برانكين دكزكبى اوزانوب كيدن صحرالرك ، اووه لرك نه‌كبى وقايعه جولانكاه اولديغنى تخطر ايدرك درين برحس تفكره دالار . كاهيجه مرعالرده نظرينه اصابت ايدن لطيف وسويملى حيواناتك مختلف صداى غريبانه‌لرى ، دره‌لرك چاغيلتيسى ، سازلقلرده ، اورمانلرده ، شوراده ، بوراده اوچوشان طيور متنوعه‌نك

چیولتیسی ، نغماتی والحاصل برتأثیر طبیعیٔ موسیقی انسانی قدرت وعظمت خلقتك حیرانی ومناظر علویهٔ فطرتك مفتونی ایدر .

نامتناهی صورتده تاافقلره قدر امتداد ایدن اوزمردین اووا وصحرالرك اوراسنده بوراسنده بربحر لطیفك ساحهٔ عظمتنه آتلمش برر آطه‌جق کبی تجسم ایدن کویلر؛ بوسا کتانه، نزیهانه حیاتك برر نمونه‌سی کبی تجلی ایدر. برطرفده قناعتکار وصبور کویلو ترلاسنی چاپالر دیکر طرفده اینس حیاتی اولان حیوانجغی ترلانك برکنارنده اوتلار ، اوبر طرفده قوزیلر ،کچیلر سوروسنه وادیلره ، مرعاره، طاغلرك یماجلرینه دوغری قوشوشور. انسان بوالواح شاعرانه ومناظر علویه‌نك قارشیسنده بیك درلو خیالات وتفکرات رقیقه ایله متحسس اولدیغی حالده ساعتلرجه مشغول اولور وبروقتلر بوقطعهٔ جسیمه‌ده، عظمتلی عثمانلی اردوسنك، مهیب ووقور عثمانلی سواریلرینك پای‌مهابتلری التنده لرزناك اولان بوطوپراقلرده، بوخاك مقدسده نیجه شانلی، جنکاور عثمانلی قانی دوکولدیکی ولوای عثمانینك نیجه عصر بوساحهٔ محتشمده تموجنمای مهابت اولدیغنی وبوواسع صحرالرك، بوفسیح اووه‌لرك کیم بیلیردها نه کبی تجلیلره مظهر اوله‌جغنی دوشونور بوقطعه‌نك بونجه تجلیات وصفحات غریبه‌سی ایچنده متحیر قالیروبومهیب وعظمتلی اووه‌لره ، طاغلره باقدقجه ارض ایله سماوانك تماس ایتدیکی خطوط افقیه‌ده نه آجی حقیقتلر ومظهریتلر یازیلی اولدیغنی کورور وبلا اختیار کوزلرندن دموع تأثر دوکیلور .

انسانك بوقطعه‌یی یقیندن تدقیق وتماشاسی کندنده پك بیوك تأثیرلروهجرانلر خاطره‌لر براقیر. بوقطعه‌نك تاریخی تدقیق ایدیله‌جك اولورسه حقوق عثمانیه‌نك بوقطعه‌ده نه‌قدر قدیم ونه‌قدر اساسلی اولدیغی تظاهر ایدر.

احوال تاریخیه :

تاریخ (بوسنه وهرسکی) ادوار قدیمه‌ده، رومالیلرك زیرحکمنده بولیور . بوقطعه رومالیلرك اداره‌سنده ایکن (ایللیریا) ایالتنك برقسمنی تشکیل ایدییوردی. بوسنه وهرسکده رومالیلر دورندن قاله پك چوق آثار موجوددر.

تاريخ ميلادك ٤نجى عصرينه دوغرى (غوتلر) بوسنه وهرسكه مستولى اولديلر ٦نجى عصر ميلادى اواسطنه دوغرى ده (اسلاولر) بوقطعه يى اشغال ايلديلر . بونلرك اهالئ محليه ايله اختلاطندن (خرواتلر) حاصل اولدى .

خرواتلر صربليلرله برابر بوراده يرلشديلر، اووقت رومه ايمپراطورلغى ايكى يه انقسام ايلمش وبوقطعه ده شرقى رومه ايمپراطورلغى اجزاى ممالكى ميانده بولنمش ايدى .

خرواتلر ايله صربليلر يكديكرله امتزاج ايده ميه رك بربرلريله چارپشمقدن خالى قالمديلر . نهايت ١٠نجى عصر ميلادى يه دوغرى خرواتلر كسب نفوذ ايلديلر وشرقى رومه ايمپراطورلغنه تابع برامارت تشكيل ايتديلر وجوارواطرافده كى اقوام ايله حرب ايدرك نهايت برحكومت مستقله تأسيسنه موفق اولديلر . بالاخره استقلاليتلرينه خلل كلدى وينه ١١نجى عصر اواخرينه دوغرى بيزانس حكومتنه تابع برايالت حالنده قالديلر. بوندن صكره مجارلرك مداخلاتى باشلادى .

مجارلردن بوسنه وهرسكده ابتدا پرنسلك ايدن (بوريس) نامنده كى ذاتدر . بوذات ١٢نجى عصرميلادينك ادواراولياسنده اجراى حكومت ايلدى . فقط وفاتيله بوسنه وهرسك ايشلرى ينه قارشدى .

بوسنه نك تاريخى (كولن) نام پرنسك ادارهٔ اموره مباشرتيله بدأ ايدر . (كولن) نك دورهٔ حكومتنده بوسنه وهرسكده اقوام شرقيه دن (بوغوميل) لرك مذهبى اولان برنوع رفضيلك انتشار ايتدى . بومذهب (كولن) نك خلفى اولان (ئه تين) زمانده دوام ايلدى .

(كولن) خرواتستان قرالارينك؛ مجار قرالارينه اولان اطاعت ومناسبتنى ردايلديكى كبى برجهتدن ده توسيع حدوده سعى ايلدى .

پاپا ٤نجى (هونوريوس) زمانده سوق اولنان اهل اصليب ايله بوسنه ليلر چارپشديلر. بوسنه قرالى (نينوسلاو) زمانده بوسنه قطعه سى مجارلر طرفندن ضبط واستيلا اولندى ايسه ده موغوللرك هجومى اوزرينه مملكتنى مجارلردن استرداده موفق اولمشدر .

نینو سلاوك وفاتی اوزرینه بوسنه‌هرسك دور تشتته‌کیری . حتی (بهلا) قرالی طرفندن ضبط اولنه‌رق متعدد اقسامه تقسیم اولندیغی کبی قرال (لادیسلاس کومان) ك والده‌سی (الیزابت) ده ۱۲۸۰ تاریخنده بوسنه دوشسی نامنی احراز ایلمشدر ۱۲۸۲ سنه‌سنده‌ده لادیسلاسك قائم برادری صرب پرنسلرندن (ئه‌تین دراغوتین) ده دوق عنوانی اخذ ایلمشدر . بوسنه‌نك برپارچه‌سی‌ده (ئه‌تین قوتسرمان) ه ویرلمشیدی .

۱۳۲۲ سنهٔ میلادیه‌سندن ۱۳۵۲ سنه‌سنه قدر اوتوزسنه (بوسنه) ده حکمفرما اولان بوذوات مجار قراللرینك بر صادق تابعی ایدیلر .

قرال (شارل روبر) برنجی لوئینك حمایه‌سی سایه‌سنده دائرهٔ حکومتی ادریاتیق دکزینه قدر توسع ایتدیکی کبی قومشوسی صرب قرالی (Douchan) نك قوتلی اردولرینه‌ده غلبه چالدی . بونك اوغلی (ئه‌تین نه‌ویرقو) صربستانك برقسمنی ضبط ایدرك ۱۳۷۶ تاریخنده (میله چووو) ده (سن‌صوا) مزاری اوزرنده (صربستان وبوسنه) قراللغی تاجنی کیبدی . ومجارستان حکومتنه قارشی عصیان ایتمش اولان خرواتلره معاونت ایتدی . کذلك دالماچیا ایله خرواتستانی تحت اطاعته آلدی وبوایکی ولایتك‌ده قرالی عنوانی اکتساب ایلدی . بتون خرواتلر ایله بتون صربلر اتحاد حقیقیسنی وجود بولدیرمغه چالیشدی (شارل روبر)ك دور حکومتی بوسنه حکومتنك اك پارلاق زمانیدر .

بونك خلفی (ئه‌تین دابیسا) دالماچیا ایله خرواتستانی مجارلره اعاده‌یه مجبور اولدی . معمافیه بوسنه قرالی عنوانی محافظه ایتمشدر .

(ئه‌تین دابیسا) نك زوجه‌سی (ئه‌لن غروبا) کندیسنه خلف اولدی . (۱۳۹۸) سنه‌سنده اوچنجی پادشاه خداوندکار غازی زمانینده یعنی ۶۰۰ سنه اول ترکلر برنجی دفعه اوله‌رق بوسنه‌یه کیردیلر . ترکلرك بوسنه‌یه تجاوزلری اوزرینه بوسنه کشی زاده‌لری (ئه‌تین‌اوستوژا) یی مملکتلرینه دعوت‌ایتدیلر.

برنجی (ئه‌تین) نك اوغلی اولان (ایکنجی ئه‌تین) [۱۴۰۴ـ۱۴۰۸] بلا لزوم مجارستانه قارشو بوسنه‌نك استقلالیتنی محافظه‌یه چالیشدی ، مجار قرالی

(سیکیسموند) ٦٠,٠٠٠ کشیلك براردو ایله بوسنه‌یی استیلا ایتدی ایکنجی (ئه‌تین) Dobor محاربه‌سنده اسیر دوشه‌رك (بودا) یه اعزام اولندیغی کبی ٢٦٦ بکك‌ده بوینی اورلدی .

(ئه‌تین) ١٤١٥ سنه‌سنه قدر اسیر قالدی واعادهٔ تاجه موفق اوله‌مدی . بونك اوزرینه مملکتك اشرافی ، بکلر (ئه‌تین اوستوژا) یی مقام حکومته دعوت ایتدیلر . ایشته بوائناده بوسنه برفاصلهٔ حکومت کچیردی نهایت ١٤٢١ سنه‌سنده اعادهٔ حکومته موفق اولان (ایکنجی ئه‌تین) ١٤٤٣ سنه‌سنه قدر حکومت ایتدی . ترکلر بودفعه‌ده بوسنه‌یی استیلا ایلدیلر . [١٤٤٣ میلاد. ٨٦٧ هجری] .

(ایکنجی ئه‌تین) نك وفاتی اوزرینه کشی‌زاده‌لرك موافقیتله مقام حکومتی (ئه‌تین طوما اوستوژیه) اشغال ایلدی [١٤٤٤ الی ١٤٦١] .

(ئه‌تین‌طوما) رومالیلرك مظاهرتی جلب‌ایچون قاتولیك مذهبنی قبول‌ایتدیکی کبی صربستانك‌ده برقسمنی ضبط ایلمشدر .

اوغلی (ئه‌تین)که ١٤٦١دن ١٤٦٣ سنه‌سنه قدر ایکی سنه اجرای حکومت ایتمشدر، فاتح سلطان محمده قارشی جزیه‌یی‌قبول ایتمدی وفاتح سلطان محمده‌قارشی اولان مناسبتسز حرکتندن دولایی (بلاغاج)ده حبس و بالاخره اعدام اولندی. بوسنه وهرسکك استقلالی بونکله ختامه ایردی .

تیمورطاش‌پاشانك همینله ضمیمهٔ ملك عثمانی قلنان (بوسنه وهرسك) اهالیسی واشرافی درحال اسلامیتی قبول ایلدیلر واوتوز بیك کشیلك بریکیجری عسکری تشکیل ایتدیلر . فتوحات عثمانیه‌یی متعاقب بعض عائله‌لر هجرت ایلدیلر. ارزو ایدنلرده اموال واشیالریله برلکده قالدیلر .

بوکون بوسنه‌ده‌کی کشی زاده‌لرك کافه‌سی یوقاروده بیان ایتدیکمز وجهله فتحدن صکره پایدار اولان عائله‌لردر . Kmet تعبیر اولنان چفتلکات ارتاً کندیلرینه انتقال ایتمشدر . عثمانلیلر بوسنه‌یی فتح وتسخیر ایتدکلری وقت اهالیٔ محلیه‌یه غایت ایی معامله ایتدیلر . هر درلو معامله‌لرنده حر و سربست

براقدیلر . بوسنه‌لیلر الق عصردن بری ادارهٔ عثمانیه‌ده بولندقلری حالده لسان مادرزادلرینی محافظه ایلدیلر . ایشته بوده کوستریبورکه عثمانلیلر سائر ممالك مفتوحه‌ده یاپدقلری کبی بوسنه‌ده‌ده اوستریالیلرك اشغال اثناسنده یاپدقلری وجهله جبر وشدت وخشونت کوسترمدیلر .

حتی حضرت فاتح بوسنه‌یی فتح ایتدکدن صکره (فرانسیسکن) لر بوسنه‌ده ایسته‌دکاری کبی خرستیانلغی تشره ساعی اولدیلر . سلاطین عظامدن بوکبی اجنبی معاملاتنه مسامحه ایتدیلر . عثمانلی سیاستنده بوکبی نقصانلر اولمسه‌یدی دها دوغریسی ادارهٔ ممالك قضیه‌سی بیلنمش اولسیدی بوکبی احوال مؤسفه‌یه میدان قالمامش اولوردی .

بوسنه وهرسك عثمانلیلرك اداره‌سنه کچدکدن صکره (ماتیاس قوروین) اوچ دفعه اعادهٔ استقلاله ساعی اولدیسه‌ده اوچنده‌ده هزیمت فاحشه‌یه کرفتار اولدی. ١٤٦٣ و ١٤٧١ و ١٤٧٩ سنه‌لرنده وقوعبولان بو مهاجماتده ترکلر مجارلری فنا حالده صارصدیلر. صاوا نهرینی‌ده تجاوز ایدرك خرواتستانی استیلا ایلدیلر. عثمانلیلرك مهاجمات غضنفرانه‌سنه تاب آور مقاومت اوله‌میان مجارلر و آوستریالیلر تدافعی حرکتده بولنمقدن غیری برشی یاپه‌مدیلر .

(دوام اولنه‌جقدر)

تجارت مکتبی جغرافیا معلمی

صفوت

اجمال داخلی

مجلس مبعوثانده فعالیت ـ داء شورا ـ حسن فهمی پاشانك رجعتی ـ اوقاف ناظرینك غراتی ـ مجلسده شمس الدین بك آغزندن : « یا اخوان العرب ! انتم . . . ـ مبادلهٔ وظائف لزومی ـ حسین حلمی پاشا و اصابت عین ! ـ ذهنی پاشانك بیاننامه‌سی ـ کتابتمی، خطابتمی؟ ـ « مش، مش » لر دوقومه‌سی ؟ ـ شکران نعمت ایله اکلایه‌مدیغمز معنالری .

استانبول، ١٣ کانون ثانی ٣٢٤

یو هفته مبعوثلرمز شدید وسورکلی برچالیشقاناق کوستردیلر. شوفعالیت